

DEL 2 – LIV I OG BRUK AV MIDDELALDERBYEN

Innhold

2.1 Arenaer

- Arena 1 - Variert og tydelig bruk av Oslo Torg, side 33
- Arena 2 – Kultur- og historieformidling i Lokomotivverkstedet, side 34
- Arena 3 - Turneringsbane på Sørenga, side 35
- Arena 4 - Service, info og utleie ved brygger og sjøboder, side 36
- Arena 5 - Båtverft i Lokomotivverkstedet, side 37
- Arena 6 - Tømring og byggeanlegg i Middelalderparken, side 38
- Arena 7 - Middelalder-leirskole i gjenoppbygget bygård, side 39
- Arena 8 - Middelalder-barnehage i gjenoppbygget bygård, side 40
- Arena 9 - Håndverks- og publikumsenter i gjenoppbygget bygård, side 41
- Arena 10 – Informasjon ved bygårdsmarkeringer med stokker, side 42
- Arena 11 - Informasjonsformidling ved Bispeborgen, side 43
- Arena 12 - Historisk formidling i vernebygg over Bispeborgens nordfløy, side 44
- Arena 13 - Samarbeid om middelalderkultur, side 45
- Arena 14 - Arena-register for opplevelser innen Oslos middelalderkultur, side 46

2.2 Arrangementer

Arrangementer, eksisterende og morgendagens mulige, side 48 - 49

2.3 Aktiviteter

Aktiviteter, eksisterende og morgendagens mulige, side 50 - 51

2.1 - Arenaer

for arrangementer og aktiviteter

En forutsetning for at endringstiltakene (som beskrevet i Del 1) skal gi en god historieopplevelse, er at de blir tatt i bruk og fylt med aktivitet og liv. Det er følgelig et klart mål å skape flest mulig arrangementer og aktiviteter på flest mulig arenaer i en levende Oslo middelalderby.

Del 2 beskriver derfor både nye og gamle arenaer ut fra hva de blir brukt til pr i dag og hva de kan brukes til for å styrke en historietro formidling og opplevelse av Oslo middelalderby.

Bispeborgens vinterhall ligger under Oslo ladegård og er en sterk arena for historieriktige opplevelser.

Flere forslag ønskes

Framtidsbildets opplisting i denne Del 2 er *kun* ment som forslag, tatt med for å kunne utløse nye ideer, assosiasjoner og innspill om flere bruksmuligheter.

I Del 2 har vi valgt å liste opp arrangementer og aktiviteter på arenaer som er naturlige å knytte dem til, men det er selvsagt langt flere muligheter for koblinger enn dem som er tatt med her.

Mange aktiviteter vil heller ikke være knyttet til spesielle steder i Middelalderbyen, men kan ha hele eller store deler av denne som arena.

Flere forslag og innspill kan sendes til post@middelalder.no

Variert og tydelig bruk av Oslo Torg (jfr. Del 1, Tiltak 4)

Arena-utstrekning, slutført innen 2024:

Et utdrag fra Tiltak 4s tiltaksomtale angir selve arenaen:

Oslo torg var sentrum i middelalderbyen og må i størst mulig grad tilbakeføres slik det har vært rundt år 1300:

Trekantformen og overflatestrukturen gjøres maksimalt tydelig

Torget stoppet mot øst mot St. Hallvardskatedralens kirkegård. Bispegatas øvre del som ble anlagt først på slutten av 1800-tallet, erstattes med en utvidelse av Minneparken, tilsvarende området for kirkegården.

Gatene ut fra torget markeres i terrenget med bredde, dekke og samme løp som i middelalderen.

Hensikt:

Skape liv i det gjenerobrede torgområdet.

Markere Oslo torg som «Middelalderbyens levende hjerte», dvs. sentrum i Oslo middelalderby

Innhold:

Bruke Oslo torg som sted for middelalderby-arrangementer, som

Gjenopplivet det årlige vintermarkedet ved karnevalstider, f.eks. på fastelavnssøndag

Oppmøtested før kommende opptog, markeringer og prosesjoner, samt ved byvandring

Oppmøte-utgangspunkt for byvandring

St. Hallvards dag 15. mai

Sørge for at skuespill og vandreteater gjør bruk av Oslo torg

Alltid henvise folk til «Oslo torg» som informasjons og samlingssted for Middelalderbyen

Forhold til andre planer og planforslag:

Landskapsplanen foreslår å plassere en stor modell av Middelalderbyen på Oslo torg

Kultur og historieformidling i Lokomotivverkstedet

Bispegata 16 på Sørenga

Arena, slutført innen 2024 / 2030:

Bruke bygningen til kultur-, formidlingsog utstillingsformål

Sørge for tilgang til Lokomotivverksted fra rekonstruert Vestre strete og fra Middelalderparken ved Mariakirken

Rekonstruere murdelar av kongeborgen inne i Lokomotivverkstedet og åpne opp veggen for visuell kontakt med ruinene av Kongeborgen utenfor (jfr. Del 1, tiltak nr.17)

Hensikt:

Å vise kongeborgens reelle utstrekning, siden Lokomotivverkstedet i sin tid ble bygget over store delar av borgruinen

Å bevisstgjøre besøkende om kongeborgens historie

Å bruke Lokomotivverkstedet til kulturformål som en vesentlig del av den kulturhistoriske formidlingen i Middelalderparken

Innhold:

Lokomotivverkstedet må opprustes bygningsmessig og tilpasses kulturformål og formidling av middelalderbyen generelt og kongsgården og Mariakirken spesielt. **(2024)**

Vestre strete føres inn i en 2. etasje/mesaninetasje for tilgang fra østre og nordre del av middelalder-parken. **(2030)**

Inngang i bakkeplan fra området nord for Mariakirken. **(2024)**

Fjernete murer i kongeborgen gjenoppbygges som høye ruiner inne i Lokomotivverkstedet på riktig sted **(2030)**

Panoramavinduer legges inn i SØ-veggen mot kongeborgen for å knytte visuell kontakt mellom ruinene utenfor og rekonstruerte vegger inne i bygningen. **(2030)**

Publikumsfasiliteter lages inne i bygningen for å serve publikum i parken og på forestillinger på scenen nord for Lokomotivverkstedet. **(2024)**

Forholdet til andre planer og planforslag:

Tilsvarende forslag i Landskapsplan, i NOU 1991

Dette er også understreket i planen ”Middelalderbeltet

Arena 3

Turneringsbane på Sørenga

I Middelalderparken ved Vannspeilet, nord for Lokomotivverkstedet. Bispegata 16

Arena, slutført innen 2024:

Anlegge turneringsbane for ridderturnering

Hensikt:

Å legge til rette for Oslo middelalderfestival og andre arrangementer som gir opplevelse av middelalderen, liv og fest

Opprettholde tradisjonen med ridderturneringer

Innhold:

Anlegge bane med sand med riktige dimensjoner for ridderturneringer

Legge til rette for evt. oppstilling av ikke permanente publikumstribuner

Forholdet til andre planer og planforslag:

Tilsvarende forslag i Landskapsplanen

Arena 4

Service, informasjon og utleie ved Vannspeilet (jfr. Tiltak 6)

Ved nyanlagt brygge og sjøboder i og ved Vannspeilet

Arena slutført innen 2024:

Sikre at bruk av gjenoppbygd utstikkerbrygge og sjøboder fra middelalderen blir beregnet for publikum

Hensikt:

Vise eksempler på middelalderbyens handel og sjøfart med brygger og bebyggelse i strandsonen
Skape aktivitet i middelalderparken

Innhold:

Bruke sjøbodene som service-stasjon for besøkende i Middelalderparken, for badende om sommeren og for dem som vil bruke Vannspeilet som skøytebane om vinteren
Gi bryggeplass for ferdig kopi av middelalderbåt på vannspeilet
Leie ut 2. etasje til relevant virksomhet, som maritimt håndverk
Gi plass for båtrekonstruksjon sør for sjøbodene

Forhold til andre planer og planforslag:

Landskapsplanen foreslår utstikkerbrygge og sjøboder, men ikke som gjenoppbygde middelalderkonstruksjoner og bygg av slike i middelalderen
Også Middelalderbeltet foreslår sjøboder

Båtverft i Lokomotivverkstedet

Ved Vannspeilet sør for Clemensallmenningen, samt i Lokomotivverkstedet

Arena slutført innen 2024:

Legge opp til utendørs slipp og arbeidssted og innendørs båtverksted i Lokomotivverkstedet for bygging av kopi av middelalderbåt

Plassere kopi av middelalderbåt på Vannspeilet.

Hensikt:

Formidle viktigheten av båttrafikk og handel for middelalderbyen.

Opprette et verft for bygging av kopi av middelalderbåt

Demonstrere båtbygging med middelalderens metoder og redskaper for publikum

Kunne tilby et senter for håndverksvirksomhet og eksperimentell arkeologi

Innhold:

Anlegge utendørs arbeidsplass og slipp og innendørs arbeidssted for båtbyggere som lager kopi av middelalderbåt fra Oslo

Arbeidsprosessen gjøres tilgjengelig for publikum, som skal få delta med f.eks. å spikke trenagler

Bryggeplass i Vannspeilet ved Clemensbryggen og Kongsbryggen

La kopien seile på Vannspeilet, evt. også i Bjørvika og Oslofjorden

Forholdet til andre planer og planforslag:

Tilsvarende forslag i KUL Middelalderbeltet

Tømring og byggearbeid i Middelalderparken (jfr. Tiltak 8) **Ved Clemensallmenningen og andre steder på Sørenga**

Arena slutført innen 2024:

Organisere oppbygging av gjenoppbygginger og markeringer i tre som undervisning for elever ved yrkesskole, tømrerlinje, og for deltaking av frivillige

Hensikt:

Demonstrere gammelt håndverk for publikum og spare utgifter for tiltaket

Opprette tømrer skole i lafting og annet bygningsarbeid i samarbeid med skoleinstitusjoner

Opprettholde kunnskap om trasidjonshåndverk

Innhold:

Bygge gjenoppbygginger og markeringer over bakkeplan ved å aktivisere elever ved yrkesskolen og frivillig

Bygninger og konstruksjoner skal lages ut fra målsetningen å bygge slik det er antatt det var i middelalderen, men evt. med tillempninger for bruk i dagens samfunn

Arbeidet skal være åpent for å se på for publikum, men det må tas hensyn til sikkerheten

Forholdet til andre planer og planforslag:

Eget forslag

Middelalder-leirskole i tidsriktig gjenskapt bygård (se tiltak 8) Inntil Clemensallmenningen

Arena slutført innen 2024:

- Organisere leirskole for barn i gjenoppbygde middelalderbygninger
- Øke grunnlaget for oslobarns forståelse av sin egen bys historie
- Det forutsettes for øvrig at bygårdsområdet blir overvåket

Hensikt:

- La barn lære og oppleve liv og virksomhet slik det kan ha vært i middelalderens Oslo
- Brukt som Norges første «Middelalder-leirskole» vil gjenoppbyggingen kunne gi grunnlag for følt opplevelse av middelalderen og derved for læring og opplevelse for elever i skoleåret
- I skolens sommerferie kunne gi et historiebasert ferieopphold for interesserte i alle aldre
- Vise et typisk bebyggelsesmønster i middelalderbyen på 1300-tallet

Innhold:

- Legge bygninger, ytre forhold og organisering til rette for leirskole
- Gi muligheter til læring gjennom aktiviteter, som f.eks. mat og matlaging, klær, personlige gjenstander, våpen og handel, samt håndverk som kammakeri, skomakeri og tekstil
- I løpet av en leirskoleuke gi kunnskaper om middelalderbyen Oslos dagligliv, som levemåter, dyrehold, religion og byggeskikk o.l. i inspirerende omgivelser

Forholdet til andre planer og planforslag:

Nytt tiltak

Middelalder-barnehage i tidsriktig gjenskapt bygård (jfr. Tiltak 8) Inntil Clemensallmenningen

Arena slutført innen 2024:

Bruke gjenoppbygd bygård med gjenskapte bygninger og gårdsplasser m.m.
som en middelalder-barnehage

Lage et enkelt hefte med beskrivelse av området og de rekonstruerte bygningene

Det forutsettes at bygårdsområdet blir overvåket

Hensikt:

Å være en pedagogisk inngang i å formidle kunnskap om liv og bebyggelse i middelalderen
for små barn

Vise et typisk bebyggelsesmønster i middelalderbyen på 1200-tallet

Innhold:

Gjenoppbygging skjer med trematerialer med innsats fra frivillige og yrkesskole, tømmerlinje under
veiledning fra fagpersoner

Bygården foreslås brukt som middelalder-barnehage

Det engasjeres personale for å formidle kunnskap om middelalderen gjennom opplevelse og lek

Forholdet til andre planer og planforslag:

Nytt tiltak

Arena 9

Håndverks- og publikumssenter i tidsriktig gjenskapt bygård (jfr. Tiltak 8) Inntil Clemensallmenningen

Arena slutført innen 2024:

Ta i bruk gjenoppbygd bygård til håndverksaktiviteter, publikumsaktiviteter og faglig senter for byggevirksomhet med middelalderens metoder og redskaper

Det forutsettes at bygårdsområdet blir overvåket

Hensikt:

Å vise publikum og andre besøkende hvordan menneskene bodde og virket i middelalderen

Bli et viktig senter for faglig forsøksvirksomhet og informasjon

Vise et typisk bebyggelsesmønster i middelalderbyen på 1100-tallet

Innhold:

Bygningene reises som del av tømmerutdanning og på dugnad

Byggeprosessen skal aktivisere elever under yrkesskoleopplæring

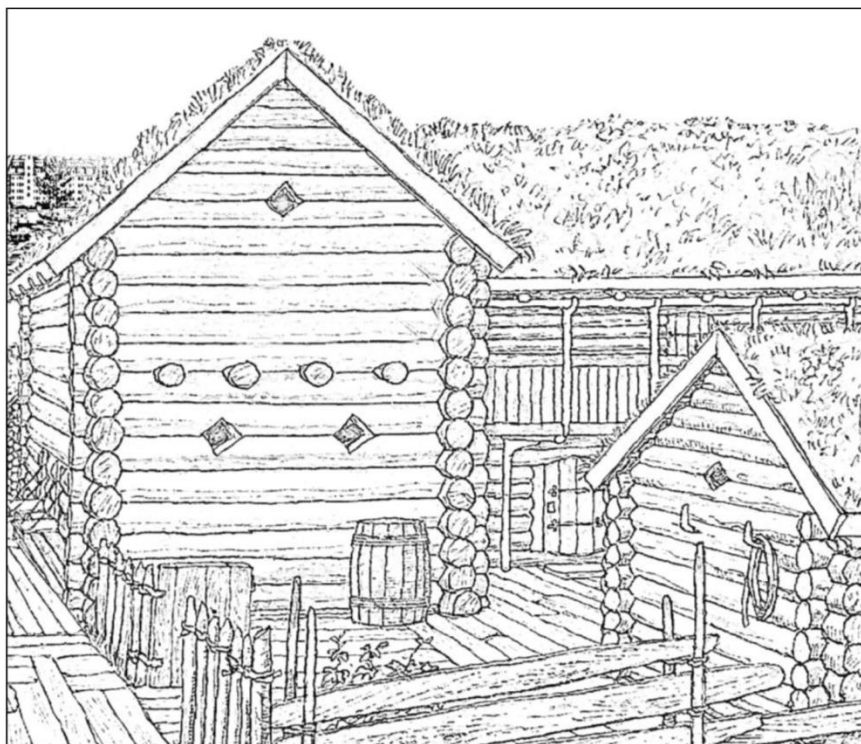
Bygningene brukes til håndverksvirksomhet og eksperimentell arkeologi

Det forutsettes utleie av ferdige bygninger til passende formål

Bygningene skal romme aktiviteter, være tilgjengelige for publikum og gi tilholdssted for frivillige

Forholdet til andre planer og planforslag:

Gjenoppbygginger er foreslått i KULs middelalderbelte

Informasjon ved bygårdsmarkeringer med stokker (jfr. Tiltak 8 B) Sør for Oslo torg

Arena, slutført innen 2024:

Område for informasjon om bygårder i middelalderens Oslo og om de enkelte kulturlagene

Arena for tablåer og skuespill

Hensikt:

Formidle kunnskap om forskjellige typer bygninger og om liv og aktivitet i middelalderens bygårder.

Illustrere hvordan bakkenivået er blitt hevet fra tidlig middelalder til i dag

Gi enda flere opplevelser i nærområdet til Oslo torg

Innhold:

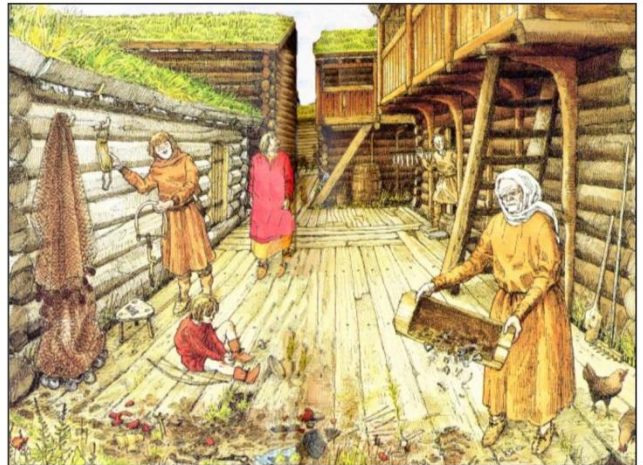
Sette opp informasjonsbod under tak (støpt fundament finnes)

Legge forholdene til rette for formidling på stedet med publikumsplass på trappeavsatser og bak rekkverk inntil Vestre strete.

Gjennomføre vandringer, tablåer og skuespill for levendegjøring av bygårdene.

Forhold til andre planer og planforslag:

Ingen forslag om bruk i eksisterende planer

Bygårdsmarkeringene med stokker ved Oslo torg er et glimrende sted å vise hvordan en typisk middelaldergård kunne være bygget opp.

Informasjonsformidling ved Bispeborgen (se tiltak 12)

I Oslo ladegårds sidefløy, Oslo gate 13

Arena, slutført innen 2024:

Informasjonssenter for Middelalderbyen i Oslo ladegårds sidefløy

Hensikt:

Styrke formidling av kunnskap om Oslo middelalderby sentralt i området

Revitalisere Bisperommet til formidlingsbruk

Innhold:

Gi mulighet for utstillinger, foredrag, fremvisning av bymodell, 3D-visualisering med mer

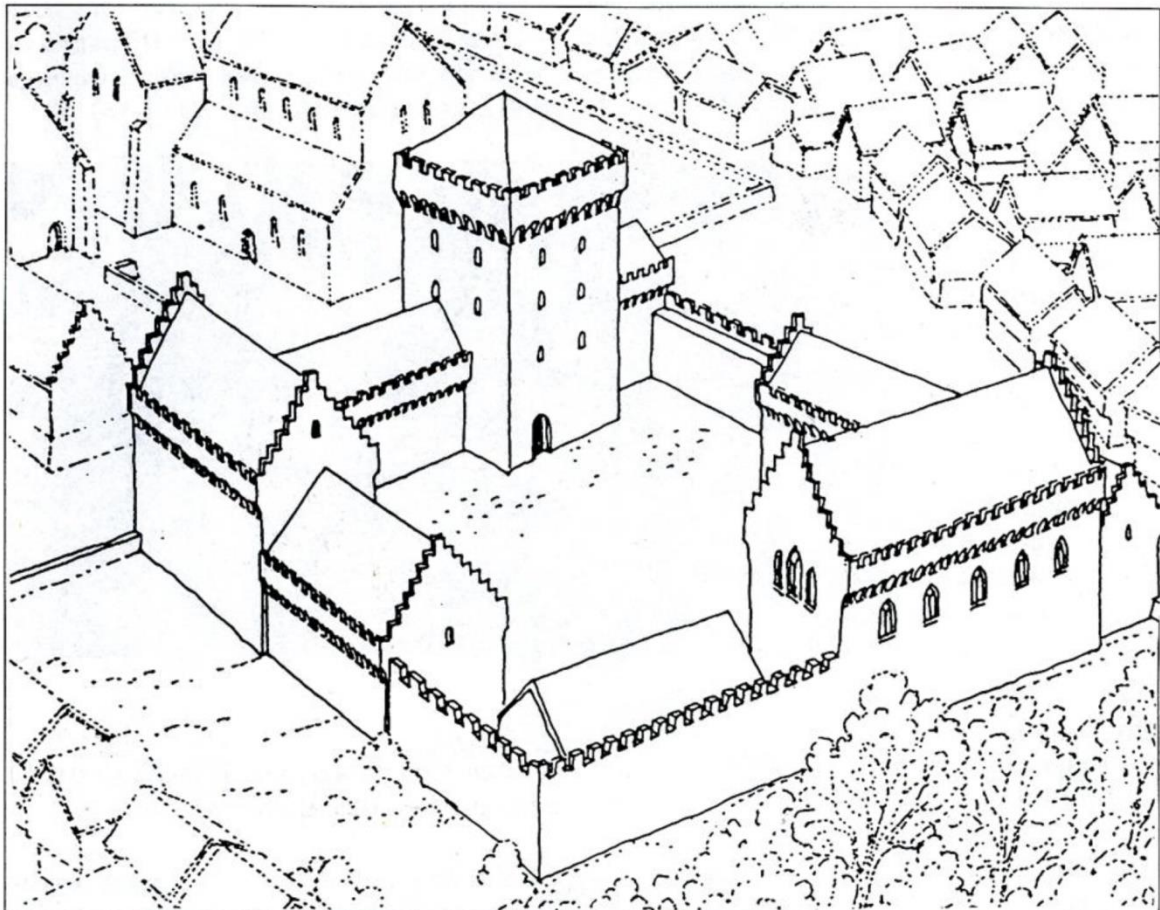
Administrasjon av omvisninger, foredrag og byvandring

Arena for foredrag, seminarer og kurs

Forholdet til andre planer og planforslag:

Arbeidet med å opprette dette er i gang i regi av KUL og med støtte av Middelalder-Oslo og Gamlebyen historielag

Opprettelsen bygger på planer og erfaringer fra mange års formidlingsvirksomhet på Ldegården, som var en videreutvikling av Miljøbyen Gamle Oslos virksomhet på slutten av 1990-tallet

Historisk formidling i vernebygg over Bispeborgens nordfløy (jfr. Tiltak 12) Ved Oslo ladegårds hage, Oslo gate 13

Arena, slutført innen 2030:

Bygge vernebygg i to etasjer over nordfløyen i Bispeborgen vest for Bisperommet

Hensikt:

Beskytte de meget verdifulle ruinene av Bispeborgen med et tilpasset vernebygg

Formidle kunnskap om bispemaktens betydning i Oslo i middelalderen, samt forsvars- og borghistorie

Innhold:

Jernbanelinjen skal flytte kulvertåpningen for servicespor lengre ut mot NV. Dette gir mulighet for å bygge et større vernebygg med inngang også fra Oslo gate.

Bygget oppføres i to etasjer i flukt med dagens Bisperommet. Det skal ha glassvegg i første etasje og glassgulv i 2. etasje slik at ruinene blir synlige.

Her lages utstilling av gjenstander og informasjon med vekt på å vise det kirkelige sentrum i middelalderbyen.

Forholdet til andre planer og planforslag:

Vernebygget er med i Landskapsplan og Middelalderbeltet, men uten rom for utstillinger

Samarbeid innen Oslos middelalderkultur

Et grunnlag for organisering av videre arbeid

Mangeårig innsats fra sentrale og dedikerte enkeltpersoner og grupper har gjort at Oslo i dag har en rekke middelalder-relaterte kulturuttrykk innen både det frivillige og det profesjonelle kulturlivet. Fram til vår tid har det vokst fram et mangfold av disipliner, som instrumentbygging, musikkutøvelse, dans, teater, rollespill, draktsøm og annet håndverk, historieformidling og matkultur med mer. Alle slike historiestyrkende aktiviteter og kunnskaper må løftes opp og fram, og derved bli tilgjengelig for større publikumsgrupper.

Det vil trolig være fruktbart å legge til rette for økt samarbeid mellom de enkelte miljøene eller utøverne, for eksempel gjennom inkluderende fora for idéutveksling, kontakt og samarbeid innen de enkelte disipliner.

På sikt kan slike fora avføde et sentralt og inkluderende register over enkeltstående arrangementer og løpende aktiviteter innen middelalderske kulturuttrykk og aktiviteter.

Tiltak:

Oppmuntre og legge til rette for oppstarting av fora for utøvere av middelalderkultur

Hensikt:

Synliggjøre det mangfoldet Oslo har og kan få innen ulike middelalderske kultur-uttrykk

Styrke bredde, idéutveksling og gjensidig støtte

Innhold:

Gi innspill til å starte egnede samlinger blant dagens enkeltutøvere og -grupperinger

Forholdet til andre planer og planforslag:

Arbeidet må bygge på og evt. eskalere allerede eksisterende samarbeid, planer og erfaringer.

Arena-register for opplevelser innen Oslos middelalderkultur

Et grunnlag for gode opplevelser i tidsriktige rom

Oslo har mange historiesterke rom som er velegnet for å kunne oppleve middelalder-kultur i riktige omgivelser. Det er derfor viktig å bevisstgjøre utøvere, arrangører, publikum og politikere om de mange enkeltarenaer som kan brukes til en bred middelaldersk kulturformidling.

Et middel for å oppnå en slik bevissthet kan være å formidle et sentralt oppsett over alle byens egnede enkeltarenaer, etter først å ha registrert mulighetene i et enkelt oppsett, f.eks. slik:

Sted og beskrivelse:	Egner seg særlig godt til:	Har plass til:
Bispeborgens vinterhall x) - En sterk og intim steinsal fra 1200-tallet - Norges eldste stående verdslige rom - Kommunalt eid, under Oslo ladegård - Kontakt: Kulturøtatens utleievirksomhet	Konsserter, foredrag og forskjellige typer markeringer	Inntil 80

x) Bispeborgens vinterhall er her brukt som eksempel på hvordan en slik liste kan fylles ut, jfr. illustrasjon s.32

Tiltak:

Gi et redskap for å kunne spre kunnskap om Oslos mange historieriktige og sterke enkelt-arenaer.

Sørge for tydelig ansvar for å vedlikeholde og informere om et slikt oppsett

Hensikt:

Øke bruken av tilgjengelige muligheter for en mest mulig historiesterk kulturformidling

Synliggjøre det mangfold av arenaer Oslo har og kan få til av opptredener innen ulike middelalderske kulturuttrykk

Innhold:

Gi et mest mulig variert og innholdsrikt verktøy for å utnytte mulighetene i alle Oslos historiske rom

Forholdet til andre planer og planforslag:

Arbeidet må bygges på og evt. eskalere allerede eksisterende samarbeid, planer og erfaringer.

Arrangement og Aktiviteter

Med «aktiviteter» menes kurs o.l., mens «arrangement» er enkeltstående hendelser

En størst mulig variert bruk av Middelalderbyens område vil styrke oslofolks bevissthet om sin egen bys første fortid, samtidig som det vil kunne gjøre det gamle byområdet enda mer attraktivt som turistmål. Det er selvsagt viktig å sørge for at både rammene rundt opplevelsene og aktivitetene i seg selv er i overensstemmelse med historien man skal få ved å oppleve og lære om i Middelalderbyen.

Siden tidlig på 1990-tallet har det vokst fram en rekke enkeltstående arrangement. Her i dette «Framtidsbilde for Oslo middelalderby 2024 - 2030» velger vi kun å liste opp summarisk de som eksisterer i dag, samt liste opp noen ytterligere av morgendagens muligheter.

Fritt Fram For Flere Fantastiske Fantasifulle Framtidsbilde-Forslag

Framtidsbildets innspill i denne Del 2 er *kun* ment som forslag, listet opp for å kunne utløse nye ideer og assosiasjoner om flere bruksmuligheter som kan berike den videre prosessen.

NB: Det er her i Del 2 valgt å ta med arrangementer og aktiviteter på arenaer det er naturlige å knytte dem til, og selvsagt finnes det langt flere muligheter for koblinger enn dem som er tatt med her. Mange aktiviteter vil heller ikke være knyttet til spesielle steder i Middelalderbyen, men kan ha hele eller store deler av denne som arena.

Og det som står på de fire neste sidene er selvsagt bare en start; det er selvsagt god plass til flere aktiviteter. Det er derfor å håpe at oppsummeringene av dagens og morgendagens mulige arrangementer og aktiviteter vil føre til et frodig tilfang av ideer og initiativ, som igjen kan gi ytterligere innspill til morgendagens muligheter. De kan sendes til post@middelalder.no

2.2 - Arrangementer

Eksisterende arrangementer

(Uteglemte kan sendes til post@middelalder.no)

Variert markering av St. Hallvarvs dag 15. mai, inkl, vesper i St- Hallvardskatedralens ruiner

Middelalder-musikkfremførelser

Eufemiadagene, årlige faste middelaldermusikkdager (arr. Modus)

Faste musikkonserter innen tidlig musikk i Ladegården

Vesper i St. Hallvardskatedralens ruiner på St. Hallvarvs dag (se bildet under)

Gudstjeneste i Mariakirkens ruiner 1. pinsedag

Middelalderuken med foredrag og byvandring siste uke i august (arr. foreningen Middelalder-Oslo)

Eufemia-aften med kultur i Bispens vinterhall under Ladegården hver «nullte» søndag i advent

Allerede tidlig på 1990-tallet ble gudstjeneste i Mariakirkens ruiner en tradisjon på 1. pinsedag, en tradisjon som bør vende tilbake når området igjen blir godt tilgjengelig.

Morgendagens mulige arrangementer

(Flere forslag kan sendes til post@middelalder.no)

Oslo middelalderfestival på Sørenga med marked, ridderturnering, aktiviteter for barn mm.

Middelalder-musikkfestivaler

Kapprising i middelaldertype båter på Vannspeilet

Skuespill og vandreteater

Leggskøyteløp

Spillturneringer i middelalderens mange spill, som kubb, sjakk og nefatavl

Bondens marked på Oslo torg

Etablere flere spesielle faste markeringsdager:

1. mai (Eufmia og Håkon 5.s bryllupsdag i 1299)

17. og 18. august (Brannen som førte til byens undergang i 1624)

31. august (Utnevnelse av Oslo som landets viktigste styringsby i 1314)

Årlig og gjenopplivet vintermarkedet ved karnevalstider, f.eks. på 1. søndag i fasten

Vikingarrangement ved Alnas utløp i Bjørvika

Egen «middelaldertrikk» med musikk og informasjon mellom Akershus festning og Oslo middelalderby

Etter mange års overbevisende argumentering vil det igjen kunne komme historieriktige arrangementer i gammel tradisjon på hele det opprinnelige torget. Det vil øke vår forståelse for betydningen av Oslo torg som «Middelalderbyens hjerte».

2.3 - Aktiviteter

Eksisterende aktiviteter

(Uteglemte kan sendes til post@middelalder.no)

Faste byvandring i Middelalderbyen:

Ladegårdens middelalderkontors byvandring på lørdag og søndag hver uke i sommerhalvåret

Foreningen Middelalder-Oslos åpne byvandring hver 1. torsdag i måneden fra april til oktober

Foreningen Middelalder-Oslos kurs i draktsøm og dans, sporadisk

I mange tiår har byvandring, omvisninger og andre «Kjenn-din-by»-arrangement trukket nysgjerrige til Oslos glemte middelalderby, der det er rikelig med gode formidlingssteder.

Morgendagens mulige aktiviteter

(Flere forslag kan sendes til post@middelalder.no)

Vandring med app på mobilen, aktivisert på stedet

Mulighet til å ringe til oppgitte telefonnummer på viktige steder og få info «fra fortiden»

Podkast med datidens lydbilder man kan få på sin telefon når man går gjennom Middelalderbyen

Opplevelse av digitalt rekonstruerte bygninger etc.

Kurs i isleggskøyting

Kurs i Nefatavl og andre av middelalderens spill

Barnog ungdoms kulturaktiviteter i Lokomotivverkstedet, f.eks. med;

Sirkusskole

Gjøglerskole

Flammeslukerskole

Undervisning i middelalderteater / maskespill

Organisert barneog ungdomsundervisning, evt. i tilknytning til Oslo musikkog kulturskole

Båt fra middelalderbyens nærhet til Hovedøya m/klosteret

Båt fra middelalderbyens nærhet til Akershus festnings ytterste del (middelalderborgen)

Mange eldre spill går ut på at spillet er slutt når man har klart å felle kongen, som f.eks. i beleiringsspillet kubb og i det sjakk-liknende brettspillet nefatavl. De var begge godt kjent i middelalderen, og kan utmerket egne seg til turneringer.

De store gjenerobringene år for år

1800-tallets jernbaneanlegg gjennom Middelalderbyen tok lite hensyn til de historisksjeldne minnene. Først på 1900-tallet begynte en gjenerobring av den forsvunne middelalderbyen Oslo, oppsummert slik:

- 1920- og 1930-tallet:** Anlegg av Minneparken oppå en togtunnel under St. Halvardskatedralen.
- 1970- og 1980-tallet:** Omfattende planlegging tok sikte på å fjerne all gjennomgangstrafikk.
- 1990-tallet:** De store planlagte endringene ble gjennomført, samtidig med nye informasjonstiltak.
- 2000-tallet:** Det videre endringsarbeid stoppet opp i påvente av et KHM med vikingskip som aldri kom.

Middelalderbyen på slutten av 1900-tallet:

Middelalderparken på begynnelsen av 2000-tallet:

1920- og 1930-tallet: Minneparken oppå jernbanetunnel

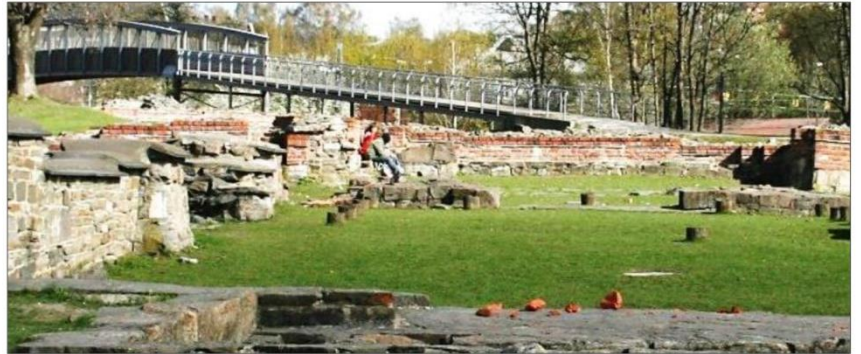
I forbindelse med anlegg av en firespors jernbanetunnel gjennom løsmassene under St. Hallvardskatedralen, ble alle ruinstener merket, lagret og gjenopsatt i Minneparken, som åpnet i 1932.

1993: Gangbro til Mariakirkens ruiner og kongeborgen

Å gjenerobre tilgangen til Mariakirken og kongeborgen var ytterst viktig. Derfor fikk Miljøbyen Gamle Oslo satt opp en gangbru over jernbanesporene. Den aller første Middelalderfestivalen i Oslo ble arrangert her i forbindelse med åpning av den nyanlagte «Eyra strete bru». Samme år trakk de første byvandringene i middelalderbyen hundrevis av nysgjerrige oslofolk inn i det tidligere avstengte området.

1996: Fjerning av Loenga bru og arrondering rundt Clemenskirken ruiner

Loenga bru ble bygget i 1963 og sperret for opplevelsen av helheten i Middelalderbyen. Selv om brua hadde vært nødvendig for å få trafikken utenom Gamlebyen da den kom, var den nå blitt et hinder for å kunne oppleve helheten i Middelalderbyen.

I 1995 ble Ekeberg tunnelen åpnet. Året etter ble Loenga bru revet, og gjenerobring av Middelalderbyens helhet tok endelig fart.

Senere riving av bussgarasjen og arrondering rundt Clemenskirken ruiner gjorde dette området verdig og vakkert.

De store gjenerobringene år for år

2000: Fjerning av jernbanespor og anlegg av Vannspeilet

Tett inntil Mariakirkens ruiner var det lagt sidespor for oppstilling og omlasting av godsvogner. Og etter at en gangbru hadde gjort Mariakirke-ruinen og kongeborgen tilgjengelig i 1993, ble Sørenga kjøpt fri av Oslo kommune. Deretter ble Vannspeilet anlagt til byens 1000-års jubileum for både å kunne markere middelalderbyens strandlinje, og samtidig danne en visuell buffer mot de store veianleggene bortenfor.

Slik det var:

Slik det ble:

Og slik det er:

2017: Endringer for Bispegata og Oslo torg gjenstår

En gang var Bispegata en livsviktig åre som ledet opp til Middelalderbyens hjerte, Oslo torg. Nå som gjennomfartstrafikken går utenom Gamlebyen, kan både torg og gate bli en sentral del av et gjenerobret «Nordens Pompeii». Men likevel planlegges det nå å opprettholde gjennomfartstrafikk opp den forlengede Bispegata og over det gamle Oslo torg.

I middelalderen: Oslo torg vokste fram som et trekantet sentralt handelssted der alle byens veier møttes, og Bispeallmenningen førte fra St. Hallvardskatedralen/Oslo torg og ned til biskopens havn.

Etter 1624: Bispeallmenningens veiløp ble opprettholdt selv om middelalderbyen Oslo ble fraflyttet, lagt under jord og nærmest glemt.

På 1880-tallet: Navnet «Bispegaden» ble tatt i bruk og veiløpet forlenget, både over det tidligere Oslo torg og over den «forsvunne» St. Hallvardskatedralens kirkegård.

1931: Minneparken (Ruinparken) ble anlagt rundt ruinene etter St. Hallvardskatedralen.

På 1960-tallet: Bispegata ble utvidet ved å bruke ruinene av St. Hallvardskatedralens sørvegg som veifundament!

På 1980-tallet: Nye veiplaner foreslo trafikken lagt utenom Bispegata-området rundt Oslo torg. Det ville åpne muligheten til å gjenerobre helhet og viktig sammenheng i *hele* Oslo middelalderby.

1996: Bispegata ble smalnet inn, men betongdekket oppå katedralens ruin ble beholdt og kun gresslagt.

1997: Veikrysset Oslo gate/Bispegata fikk offisielt navnet «Oslo torg».

2009: Oslo torg ble navnmarkert med et meget stort og tydelig banner.

2014: Et stort gavlmaleri av Oslo torg i middelalderen sammen med et tredekke inntil Bispeborgen (Ladegården) markerte torget ytterligere.

2017: På tross av intensjoner og mål i 1980-tallets veiplaner, legger Plan- og bygnings-etaten nå fram et forslag til en reguleringsplan som vil opprettholde Bispegata som gjennomfartstrasé.

- 2017:**Foreningen Middelalder-Oslo protesterer mot forslaget, og:
- Oppfordrer til en tidsbegrenset tenkepause i planarbeidet
  - Legger fram veialternativet «Bussfritt Oslo torg»
  - Foreslår et gjenerobret Oslo torg brukt til historieriktige aktiviteter

Trafikale tiltak for en sammenhengende middelalderby

Mange har funnet veien til den gjemte og glemte Middelalderbyen etter at denne Oslos første by begynte å få sterkere publikumsappell utover på 1990-tallet. Og ikke minst har kongefamilien vært med på å hedre Oslo middelalderby ved å delta på flere arrangementer, som da dronning Sonja var med på ruingudstjeneste da Kirken i 1997 feiret 300-årsdagen for byggingen av dagens Oslo domkirke.

Støtteerklæringer til Framtidsbildet 2024 - 2030

Vi gir vår tilslutning til dette framtidsbildets mange ideer til vektlegging, både for de fysiske forhold i Oslo middelalderby og hvordan de foreslås tatt i bruk.

Det er vårt håp at de enkelte forslag til fysiske tiltak og livgivende arenaer kan bli fulgt opp og realisert av ansvarlige myndigheter i årene fram mot 2024 og 2030.

Per Ditlef Simonsen

Tidl. ordfører

Rune Gerhardsen

Tidl. byrådsleder

Sven Meinich

Tidl. direktør for
Plan- og bygningssetaten

Per Gregersen

Tidl. byantikvar og
leder av Middelalderbyen Gamle Oslo

Trond Bjørgan

Tidl. leder av Statens vegvesen Oslo

 Middelalder-Oslo

Nordens Pompeii

- En visjon for Oslo middelalderby -

Oslo middelalderby lå der Gamlebyen ligger i dag. Byen vokste fram til å bli Norges hovedstad i 1314. På 1600-tallet ble byen imidlertid fraflyttet, lagt under jord og glemt! Derved ble utrolig mye bevart, og området kalles derfor «Nordens Pompeii». Men ruinene etter Oslo middelalderby framstår i dag som enkeltobjekter uten sammenheng; det er svært vanskelig å oppfatte helheten i denne Oslos første by.

Foreningen Middelalder-Oslos visjon er å gjenerobre en maksimalt tydelig helhet og sammenheng i Oslo middelalderby, slik at den gamle bystrukturen kan oppleves og forstås i terrenget. Derfor må Middelalderbyens helhet og struktur *alltid* være fremste premiss ved fysiske endringer der Oslo ble til, samtidig som det må satses på tydeliggjøring og formidling av områdets helt spesielle verdi.

Vi støtter denne visjon for Oslo middelalderby:

<i>Sissel Rønbeck</i> Tidl. miljøvernminister	<i>Gunnar Stålsett</i> Tidl. biskop i Oslo	<i>Egil Mikkelsen</i> Tidl. direktør ved Kulturhistorisk museum
<i>Per Ditlev -Simonsen</i> Tidl. ordfører i Oslo	<i>Sven Meinich</i> Tidl. direktør i Plan- og bygningsetaten i Oslo	<i>Karsten Alnæs</i> Forfatter
<i>Thomas Thiis-Evensen</i> Arkitekt	<i>Øyom Groven Myhren</i> Musiker	<i>Petter Molaug</i> Arkeolog

Oslos politikere støtter foreningens visjon om Oslo middelalderby

Før kommunevalget i Oslo i 2015 støttet åtte av ni politiske partier denne visjonen uten forbehold, og flere hadde tiltak for middelalderbyen med i sitt partiprogram. Det niende partiet (Frp) var prinsipielt positive til å ta hensyn til middelalderbyens gamle strukturer, men kunne ikke la dette være *helt ut* styrende for all fremtidig utvikling.

På et folkemøte med dem som er nominert til stortingsvalget 2017 støttet samtlige denne visjonen, ut fra at det å arbeide fram en sammenheng i Oslos middelalderby er et ansvar både for Oslo og for staten.

Oppstilt ut fra de årene de ble laget, forteller listen med planer og vedtak om en bevisstgjøringsprosess innen offentlig og politisk forvaltning.

- 1980-tallet:** Prinsippvedtak om Ekeberg tunnel m.m. (Oslo bystyre og Statens vegvesen, Oslo)
- 1980:** Gamlebyen i Oslo. Innstilling om de antikvariske verneverdier (Riksantikvaren m.fl.)
- 1981:** Bevaringsplan for Gamlebyen (Fortidsminnesmerkeforeningen Oslo og Akershus avdeling)
- 1982/1983:** Gamlebyen i Oslo, restaureringsplaner for middelalderens bispeborg (Elin Dahlin)
- 1991:** Oslo Middelaldermuseum, senter for opplevelse, aktivitet og kunnskap (NOU 1991: 31)
- 1995:** Verneplanutredning for Gamlebyen (Byantikvaren 16.03.1995)
- 1996:** Oslo Middelalderpark og museum (rapport fra Miljøbyen Gamle Oslo pr. 29.02.1996)
- 1996:** Middelaldermuseum/park, reguleringsforslag til off. ettersyn (PBE 23.12.1996)
- 1998:** Oslo Middelalderby, park og museum (interimsstyrets innstilling pr. 15. mai 1998)
- 2000:** Miljøby, bærekraftig byutvikling og bedre levekår i Gamle Oslo (Miljøbyen Gamle Oslo)
- 2003:** Modus' visjon for et nordisk senter for middelaldermusikk og tidligmusikk
- 2004:** Reguleringsplan for Bjørvika-Bispevika-Lohavn (S-4099 vedtatt 15.06.2004)
- 2008:** Konsekvensutredning og bebyggelsesplan for nytt KHM i Oslo (Statsbygg)
Ikke vedtatt forslag til reguleringsplan m/konsekvensutredning (Statsbygg 2010)
- 2008:** Samlet trafikkplan for Bydel Gamle Oslo (Bydel Gamle Oslo)
- 2008:** Rammeverk for helhetlig trafikkplan for bydel Gamle Oslo (10 vel- og interesseforeninger)
- 2009:** Konsekvensanalyse for utvikling av Bispegata (Samferdselsetaten)
- 2011:** Plan for utvikling av Middelalderbeltet - en del av Oslos Gamleby (Kulturetaten)
Vedtatt i Oslo bystyre 05.03.2014
Revidert av Kulturetaten 22.11.2014
Utviklingsplanen tilpasset til:
Landskapsplan for Middelalderparken
vedtatt detaljregulering for Follobanen
kommende reguleringsplaner for Bispegata
- 2011:** Fjordtrikken via Sørenga - et visjonært byutviklingsgrep (felles planforslag)
- 2013:** Reguleringsplan for Follobanen (S-4735 vedtatt 28.08.2013)
- 2015:** Landskapsplan for Middelalderparken Oslo (framlagt 29.05.2015)
Utarbeidet for Jernbaneverket av Rambøll med samarbeidspartnere
Godkjent av Oslo kommune, Plan og bygningsetaten pr. 29.09.2016
med krav om oppfølgende byggesaksbehandling
- 2015:** «Nordens Pompeii», foreningen Middelalder-Oslos visjon for Oslo middelalderby
Støttet av alle Oslopartier (unntatt FrP) i forkant av valg til Oslo bystyret i 2015
Fått tilslutning av kandidater på Oslopartienes lister før stortingsvalget i 2017
- 2016:** Bussfritt Oslo torg, løsningsforslag for busstrafikk i Bispegata (Middelalder-Oslo)
- 2017:** Oslo middelaldersenter, plan for formidlingscenter i Middelalderbyen (Kulturetaten)
- 2017:** Reguleringsplan for Bispegata (under utarbeidelse i Oslo kommune våren 2017)

Syv tunge innspill for å tydeliggjøre helheten

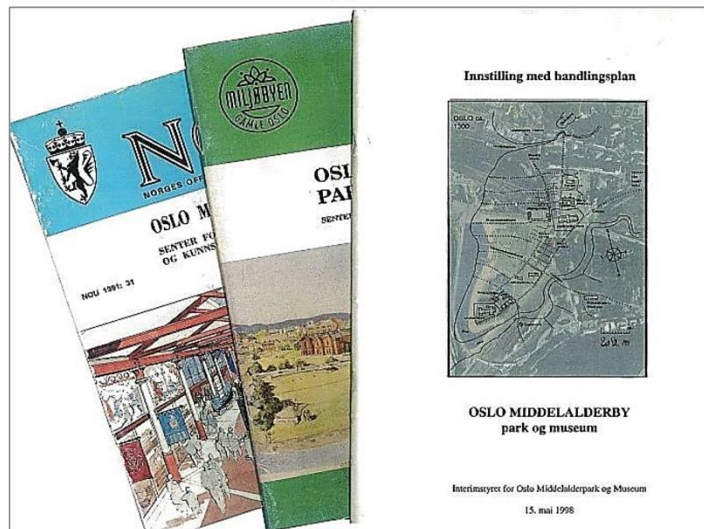
Fra 1980-tallets planlegging

Åpnet for mulighetene

Fra 1990-tallets planlegging

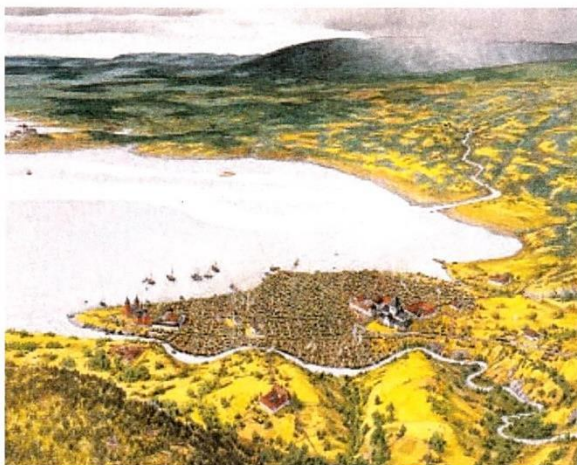
Tegnet opp mulighetene

2000-tallets to viktigste planer

Utarbeidet på bakgrunn av reguleringsplanene for Bjørvika-Bispevika-Lohavn og Follobanen

Plan for utvikling av Middelalderbeltet – en del av Oslos Gamleby

Oslo og Oslodalen ca. år 1300, sett fra sørvest, ovenfra Ekeberg.
Rekonstruksjonstegning av Karl Fredrik Keller i samarbeid med Riksantikvaren og Utgravningskontoret

Kulturetaten 2011

Plan ble vedtatt gjennomført av Oslo Bystyre, jf. sak 42/2014

CARL-VIGGO HØLMERBAKK ARKITEKTKONTOR
KNUT WOLD

LANDSKAPSFABRIKKEN

CONVENTOR
RAMBØLL NIKU
HALVOR NÆSS BELYSNINGSDESIGN

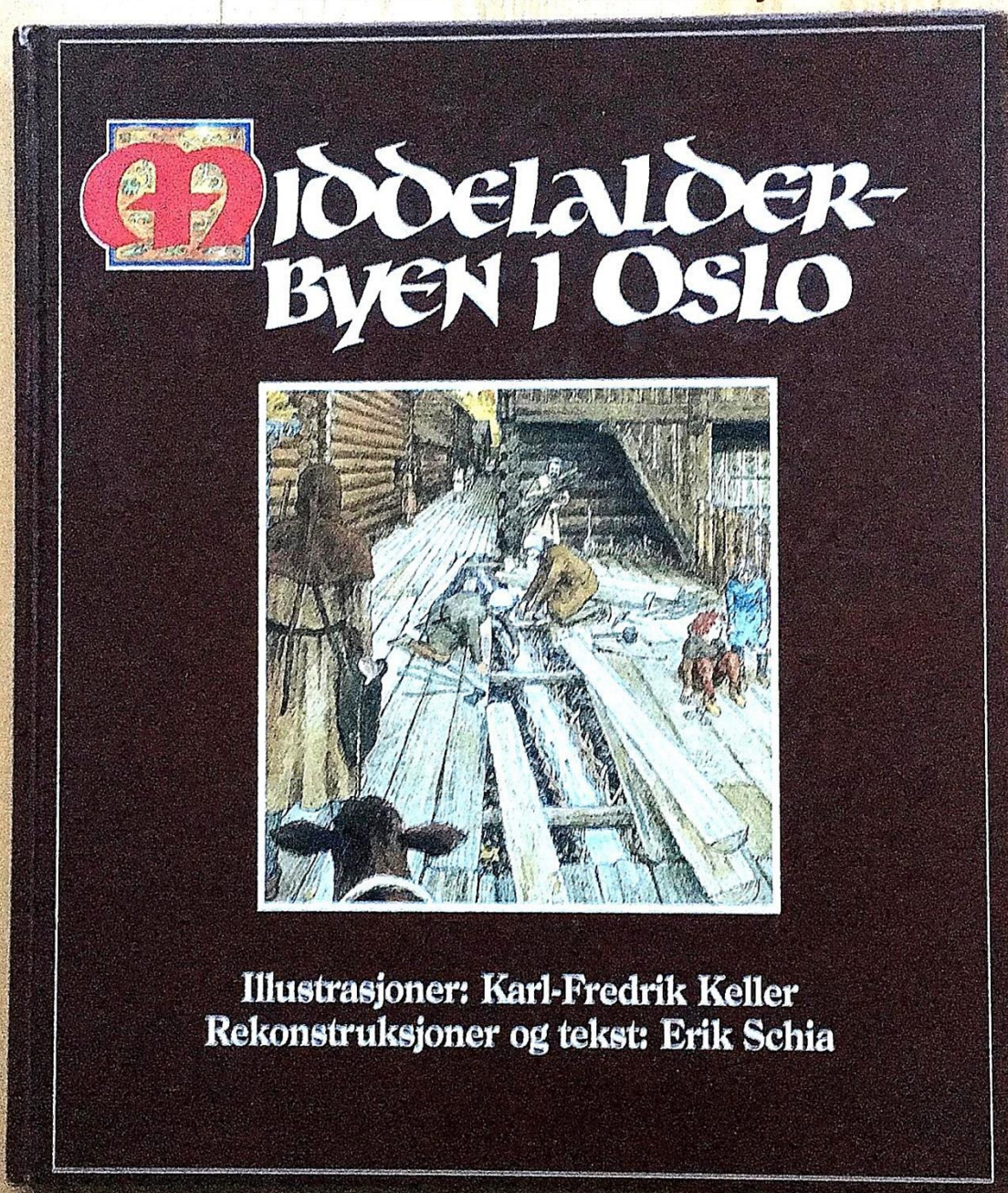
Plan for utvikling av Middelalderbeltet – en del av Oslos Gamleby (Kulturetaten 2011)

Landskapsplan for Middelalderparken Oslo av 2015, utarb. for Jernbaneverket av Rambøll m. samarbeidspartnere

Framtidsbilde for Oslo middelalderby 2024 - 2030

En *meget* aktuell og innsiktsfull praktbok
om livet i Oslos middelalderby:

Til salgs via bokhandlere, i foreningen Middelalder-Oslo, på Oslo ladegård og på Oslo museum
Anbefales på det varmeste!

Framtidsbilde for Oslo middelalderby 2024 - 2030

er utgitt av foreningen Middelalder-Oslo

St. Hallvards dag 15. mai 2017

Middelalder-Oslo